

İKİ HÜRREM SULTAN ROMANI

BİR HÜRREM SULTAN TARİHİ EDER Mİ?

Carlos Fauntes, 16-17 Eylül 2005 tarihleri arasında Berlin’de düzenlenen Uluslararası Edebiyat Şenliği’nin açış konuşmasında, “*Edebiyat, tarihin unuttuğunu gerçek kılar*” demişti. (Sözcükler Dergisi, Temmuz Ağustos 2006, Romana Övgü başlıklı yazı). Tarihin unuttuğunu gerçek kılacak edebiyatın tarihi gerçeklikleri bulandırabileceği, tersyüz edebileceği de unutulmamalıdır. Özellikle, Bahtin’in geniş tanımını sunduğu, “hakikat sınamacılığı”na olanak tanıyan diyalojik “çoksesli roman” yerine, tekil bildirimleri hedefleyen, kitlede var olan yaygın inanışları gıdıklamaya çalışan popüler metinlerde, öznel bakış açılarının ağırlıklı olduğu edebiyat yapıtlarında, gerçekliğin karartılması, yanılısma ve yanıltma olasılıkları daha da tehlikeli boyutlara varabilmektedir.

Sosyal bilimler ile edebiyat retoriği arasındaki ilişkiyi yazıya taşırken Moretti’nin bu konudaki değinisini anmamak olmaz: “*Retorik çözümleme, sosyal bilimlerin alanını genişletir ve inceltir, aynı şekilde, sosyal bilimlerin sağladığı tarihsel çerçeve olmasa retorik uzlaşımın varlığını anlamlandırmak imkânsız olurdu. (...) Gerçek hayatta tam eşbiçimlilik diye bir şey yoktur; kategoriler arası bu uyumsuzluktan edebiyat tarihçiliğini diğer disiplinlerden ayırt eden meseleler türer.*” (F. Moretti, Mucizevi Göstergeler, Çeviren Zeynep Altok, Metis Eleştiri, İlk Basım Aralık 2005, s. 18).

Falconer’in Bir Hürrem Masalı adlı yapıta uygulanacak bir retorik çözümlemede, sosyal bilimin, tarih bilgisinin alanını yazar öznel bilincine egemen öngörü doğrultusunda genişlediği, yüzeyselleştiği ve kabul edilebilir bir gerçeklik boyutlarının ötesine taşınırken tam bir Şarkiyatçı bakış açısının sergilendiği görülebilmektedir. Roman, başlangıçtan bitime kadar Şarkiyatçı “Doğu Miti” imgeleriyle yüklenmiştir. 1990 yılında, yazarın Topkapı sarayı önünde gözlemlediği gezgin kalabalığının bir zamanlar buralarda sergilenen kesilmiş vezir kellelerinden ne kadar uzakta oldukları, şu an çevrelerinde gördükleri çeşmelerde bir zamanlar cellatların kanlı palalarını ve ellerini yıkadıkları anlatılarak, bugünkü insanın tarih karşısındaki umursamazlığıyla sanki dalga geçilerek girilir romana. Avrupalı gezginler, vahşi,

uzak, değişmeyen ve mutlaka ele geçirilip yeniden düzenlenmesi gereken Doğu toplumuna karşı uyarılmaktadır...

Falconer anlatısında, Sultan Süleyman'a göre babası Yavuz Sultan Selim bir vahşidir: "Babası bir vahşiydi onun, bunu biliyordu." (Falconer, s. 49) Sultan'ın yakın dostu, en yakın arkadaşı, sonradan sadrazam olacak Rum asıllı devşirme İbrahim'e göre, yeniçeriler "leş yiyen köpekler"dir (Falconer, s. 18); bunu Sultan'a açıkça söylemektedir İbrahim.

şehzade Mustafa'nın yattığı odada, her iki başta birer sarıklı hizmetkrın nöbet tuttuğu iki mum vardır. şehzade uyurken hangi tarafa dönerse, o taraftaki mum rahatsız olmaması için nında görevli hizmetkr tarafından sndrlmekte, arka tarafında kalan mum derhal yakılmaktadır.

Bab-ı Hümayun'da, Ortakapı'nın iki yanındaki kulelerde, duvar girintilerinde kesik başlar sergilenmektedir. Elçilerin girdikleri kapının sağ yanında cellatların yerleri vardır. Bu cellatlar günde elli baş kesebilmektedirler (Falconer, s. 399, 400).

Romanın sonunda hastalanan Hürrem'in ölmesi durumunda hekimbaşının kellesi Sultan tarafından Bb-ı ali'ye vilettirilecektir (aynı sultan romanının başka birçok yerinde savaş karşıtı, şair ruhlu bir insan olarak anlatılacaktır)...

Falconer'e göre Osmanlı sarayındaki harem gebelik döneminden kalma bir gelenektir (Falconer, s. 43). şarkiyatçı bakış açısı tüm tarihsel ve toplumsal gerçeklikleri tersine çevirmiştir. Falconer, Batı'daki gelişmiş, üstün, ayrıcalıklı kendinin de ait olduğu yapıdan çok uzakta mitleştirdiği Doğu toplumundaki tüm egzotizmi, Doğu insanının yaratılışına, onun öylece var olmuş ve var olacak, değişmeyen niteliğine bağlar. Romanda, harem'in bir Türk gebelik geleneği olarak anılması bunun en önemli göstergelerinden birisidir. Oysa ki, Anadolu'nun birçok yöresinde günümüze kadar geleneksel yaşama ait öğeleri sürdürmeyi başarmış göçebe Türk toplumlarında, sözgelimi yrklerde, kadın en az erkek kadar söz sahibidir günlük yaşamda. Bu konuda İlhan Başgöz'n Folklor Yazıları adlı yapıtında, diğer halkbilim çalışmalarında sayısız rneği bulmak ve kişisel olarak bu yaşamı gözleyebilmek halen olasıdır.

Hürrem Sultan iktidara, amaçlarına ulaşabilmek için her türlü entrikayı eviren, cana kıyan, kan döktüren, bedenini de önüne gelene sunan bir kadındır. Bu uğurda, romanın başlarında kapıağasıyla sevişmekten bile çekinmeyecektir. Padişah'ın yatağına ulaşabilmek için, yarırcı bir amaçla yaklaştığı kapıağasıyla sevişmesi sırasında bile o kadar büyük bir haz almaktadır ki, bağırmamak için adamın gömleğinin kollarını ağzına tepmek zorunda kalmıştır (Falconer,

s. 84). Şehvetli, aşka doymayan ve kendisini erkekler için bir doyum malzemesi olarak sunan Doğulu kadın imgesi Beckford'dan Flaubert'e Batılı birçok yazarda rastlanabilen, değişmeyen bir öğedir.

Hürrem'in daha sonra Osmanlı'dan intikam almak ve Osmanlı yıkılışında etkili olacağını bildiği, iktidar koltuğuna oturtmayı başaracağı oğlu Selim böyle bir kaçak aşkın, şehvetin ürünüdür.

Hürrem'in iktidar için yapmayacağı şey yoktur. Hizmetçisi Muomi aracılığıyla istemediği insanların yemeklerine zehir kattırmaktadır. Padişah'ın başka bir cariye ile yatmasını engellemek için onun cinsel gücünü yok eden ilaçlar kullanmaktadır. Kafasındaki değişiklikleri yaptırabilmek için adamlarına Topkapı sarayını da yaktırtmıştır.

Falconer'e göre Osmanlı topraklarının sahibi padişaktır; tımar sahibi ölünce topraklar tekrar padişaha dönmektedir. Oysa, Kanuni Süleyman'a kadar geçerli olan Dirlik Düzeni'nde tüm topraklar Beyt-ül mali Müslüman'dır (Müslümanların ortak malı). Osmanlı çöküş, yıkılış dönemlerindeki kesim (mukatâa) düzeninde, hatta imparatorluğun son günlerinde bile toprakta belgeye dayandırılmış bir özel mülkiyet hakkı yoktur. Zaman içerisinde yozlaşmış, babadan oğla geçen arpalıklar durumuna gelmiş olsa da, toprağın yalnızca kullanım hakkı verilmektedir...

Osmanlı sarayında elçilere, ulaklara çok kötü davranılmakta, haklarında "köpek" diye söz edilmekte, sık sık kelleleri vurulmakta, Yedikule zindanlarına atılmaktadır. Venedik elçisi olarak gelen Gonzago'nun iki adımda bir ensesine çökülme, yerleri ve etekleri öpmesi için boynuna binilmektedir (Falconer, s. 400). Falconer, Osmanlı sarayı için dillere destan olmuş "Elçiye zeval olmaz" sözünden habersiz olmalıdır.

Falconer, romanı daha ilginç bir duruma getirmek için Venedik'te başlayan diğer bir olay örgüsünü de Osmanlı sarayına kadar getirmiş, Osmanlı başkentinde biri sarayda, diğeri entrika ile saray dışına çıkarılmış ve saray tarafından ölüme mahkum edilmesine karşın son anda yaşamı sevdiği adam tarafından kurtarılmış iki yabancı kadın karşı karşıya konularak Doğu miti bir kez daha görünür kılınmıştır. Saraydaki Hürrem, her ânını çevirdiği dolaplarla, kurduğu tuzaklarla doldururken, sevdiği erkek kötü rastlantılar sonucu saraya kızlarağası edilmiş Venedikli Julia hüznü ve duygu yüklü bir yaşam sürmektedir.

İstanbul'da bu iki yabancı kadın birer köle olarak karşı karşıya getirilmeden önce Venedik'te başlamıştır öykünün diğer ucu... Venedikli bir soylunun, Gonzago'nun kızına âşık olan Faslı Abbas Julia'nın babası tarafından hadım edilerek cezalandırılmış ve köle olarak satılmıştır.

Abbas, dört yıl gibi çok kısa bir sürede Osmanlı sarayının kızlarağası konumuna gelmiştir. Hürrem Sultan'la ve Venedikli bir soylunun yasak aşkının ürünü olan, İstanbul'a yerleşip ticaretle uğraşacak arkadaşı Ludovici ile işbirliği içine girip Osmanlı soyunun ve devletinin yıkımı için uğraşacaktır!

Hürrem'in kökeniyle ilgili değişik anlatımlar geçmektedir yapıtta. Hürrem'in kendi düşünce aktarımından bir Kırım Tatarı olduğu bilgisi bile görülebilmektedir. Zahrebelniy'in çoğunlukla araştırmalara ve tarihsel kaynaklara bağlı kalmaya özen göstermiş yapıtından ise süreç içerisinde Hürrem Sultan olacak Rohatinli Anastasiya'nın Tatarlar tarafından kaçırılıp köle olarak satılmış olduğunu öğrenmekteyiz.

Falconer anlatısında Sultan Süleyman savaşları sevmeyen, kendisi olarak yaşamak isteyen şair ruhlu bir adamdır. Bütün savaşlara çevresindeki sözünü dinlemek zorunda kaldığı yakınlarının, yöneticilerin baskısı ve ısrarıyla gitmektedir. Fetihciliğinin kaynağı da soyunun geldiği göçebe Türklüğü değil, taşıdığı İslam inancıdır (Falconer, s. 18).

Hürrem hiç sevmediği, iktidarı için engel gördüğü sadrazam İbrahim'in kellesini vurdurabilmek için kızlarağası Abbas'ı görevlendirir. Abbas da defterdar Rüstem'e havale eder işi. Rüstem'in söz cambazlığıyla, İbrahim, Şah Tahmasp'a kendisini serasker gösteren bir mektup yazar, kendisini padişah yerine koyar. Bu mektup Sultan Süleyman'a ulaştırılınca İbrahim'in kellesinin vurulması kaçınılmaz olur. Zahrebelniy anlatısında ise Sultan Süleyman'ın bizzat kendisi İbrahim'i İran seferinde serasker olarak görevlendirmiştir.

Faslı Abbas, Venedik soylusu Gonzago tarafından yalnızca kızına âşık olduğu için cezalandırılmışken tüm nefretini Osmanlı sarayından intikam alabilmek üzerine yoğunlaştırmış ve Hürrem Sultan'la müthiş bir bağlaşıklık kurmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş nedeni bu iki kölenin yaptığı işbirliği olacaktır!

Romanda, zamanlarla, Osmanlı toprak yönetimiyle, tarihsel bilgilerle çelişen birçok öge yer almaktadır. Romana heyecan katmak için ardı ardına sıralanan Doğu miti ile yüklü sahneler sırasında her şey birbirine karıştırılmaktadır. Hürrem ölürken Sultan'a onun bir aptal olduğunu, ondan ömür boyu nefret etmiş olduğunu söyleyecektir (Falconer, s. 518).

Hürrem Sultan'ın çevirdiği entrikalarla Osmanlı çöküşünde ne kadar etkili olabildiğini vurgulamak isteyen Falconer, Hürrem'in saltanat koltuğuna oturmasını engellediği küçük oğlu Beyazıt'ı yolsuzlukların ayırımında, Türkmen ve tımarlılardan oluşan bir ordunun başında, halk ve yeniçeriler tarafından sevilen bir önder olarak betimlemek zorunda kalır. Romanın genel yapısıyla çelişen, toplumsal yapıya nesnele yakın bir yaklaşımı gerekli

kılmıştır bu tutum... Hürrem, ölüm döşeginde bile yapacağını yapmış, Sultan'a, Beyazıt'ın Rum asıllı devşirme sadrazam İbrahim'le yasak aşklarının ürünü olduğu yalanını söyleyerek sarhoş, saldırgan, William Beckford'un Vathek adlı yapıtında tanımladığı Harun Reşit torunu kahramanını andırır Selim'i iktidar koltuğuna oturtmayı başarmıştır. Romanda zaman zaman nesnel tarih bilgisine de dokunmak zorunda kalmış Falconer'in genel biçemi, Doğu mitini önde tutma çabası, Lord Byron'un romanlarındaki tutumunu anımsatmaktadır. Lord Byron'un kendisi 1809 – 1811 yılları arasında Doğu yolculuğu yapmış olmasına karşın yapıtlarında William Beckford'un doğuyu hiç görmeden yazdığı Vathek'e sayısız göndermeler yapmış, onu önemli bir kaynak olarak kullanmıştır.

Zahrebelniy'in Hürrem Sultan adlı romanında kullanılan tarihsel öğeler gerçeğine daha yakın durmaktadır. Zahrebelniy, kendi doğduğu topraklarda doğup büyümüş, Osmanlı sarayına köle olarak satılmış ve sonradan en büyük Osmanlı sultanına eş olmayı başarmış Hürrem Sultan'ın öyküsünü anlatırken ülkesinden ayrı düşmüş, ömür boyu yurt ve kendi insanından ayrı yaşıyor olmanın sıkıntısını çekmiş bir kadının hasretini, özlemlerini dile getirmeye çalışmıştır. Hürrem Sultan olarak sarayda çok önemli bir yere geldikten sonra, kendi doğup büyüdüğü toprakları Tatar akınlarından, diğer yağmacılardan korumak için çözümler bulmaya çalışmıştır. Bu uğurda İstanbul'da kundakçılık ve haydutluk yaptıkları için zindana atılmış hemşerilerini ziyarete gitmekten kaçınmamış, bunların elebaşısına kızını verip Osmanlı sarayı adına Ukrayna'ya vali yapmayı bile düşünmüştür.

Zahrebelniy romanındaki Osmanlı toprak ilişkileri, mülkiyet hukuku ili ilgili bilgiler nesnel gerçekliğe yakın bir şekilde anlatılmıştır.

Falconer'de Hürrem'in en etkili adamı olarak uzun yıllar sarayda kızlarağalığı yapan ve romanın başkahramanlarından olan Faslı Abbas, Zahrebelniy romanında yoktur. Her iki romanda ortak kahramanlar olduğu gibi ad değiştirmiş olanlar da vardır. Falconer'de hikâyeye Venedik'te girip sonradan İstanbul'a taşınmış Ludovici, Zahrebelniy'de baştan itibaren İstanbul'da yaşayan Venedikli bir tüccardır; adı da Luici Griti'dir. Defterdar İskender Çelebi ve baştan sultanın yakın dostu, sonradan vezir ve sadrazam olacak İbrahim'le yakın ilişkileri vardır. . Zahrebelniy anlatısından bu ekibin devlet para işlerindeki egemenliği ve özellikle de İbrahim'in açgözlülüğünün yozlaşma ve çöküşte önemli etken oldukları çıkarılmaktadır. Luici Griti, Osmanlı toprak sistemini kârlı bulmamakta, dirlik sisteminden para karşılığı kiralamaya geçmeyi önermektedir. Kendi isteğiyle, hiçbir bedel beklemeden sultana mali işlerde danışmanlık yapacaktır. Bütün servetini devlet hazinesine bağışlayacak kadar sultanı

sevdiğini söylemektedir. Sultanın önerisiyle At meydanı ile vezir İbrahim'in evinin arasında bir köşk yaptırılır kendisine.

Zahrebelniy romanında Ferhat Paşa gibi aç gözlü vezirlerin Anadolu'da yaptığı yağmanın, zulmün, Canberk Gazali, Türkmen ve Kızılbaş ayaklanması gibi isyanlar üzerindeki etkisi de dile getirilmektedir. Yine romanda Osmanlı saray âdetlerinin, aşırılık ve israfın Bizans'tan kalıt olduğundan söz edilmekte, tarihi gerçeklikler nesnel bir bakış açısıyla aydınlatılmaya çalışılmaktadır. İsrâf ve yöneticilerin mal ve para tutkusu nedeniyle vergiler artmış, paranın değeri düşmüştür (Zahrebelniy, s. 285). Osmanlı debdebe içindedir, göçebe atalarından en küçük bir işaret bile kalmamıştır (Zahrebelniy, s. 359). Kazan kaldırmalar, ilk yeniçeri ayaklanmaları da Kanuni devrinde başlayacaktır...

Hürrem Sultan Süleyman'ın dikkatini huzurda oynadığı oyunlar ve söylediği şarkılarla çekmiştir. Sultan'ın yanında üç gün kalan Hürrem, ona Rohatin'deki Latince öğretmeni, yarı papaz Skarbskiy'e duyduğuna benzer, saygı ve sevgiyle karışık bir duyguyla bağlanmaya başlar. Hürrem'i kıskanan ilk eş Mahidevran ona saldırır, yüzünü gözünü tırmalar. Bu olay Falconer anlatısında da vardır; Falconer'de Hürrem kavgadan sonra hizmetçisine yüzünü iyice yırttırmış, kendisini kan içinde bırakıp Sultan'ın acımasını, eski eşi kovmasını sağlamıştır.

İki roman arasında olayların zamanlaması açısından da farklılıklar vardır. Falconer'de Hürrem'in sultana yaklaşması Rodos seferinden sonrayken Zahrebelniy'de öncedir.

Falconer'de Hürrem memelerinin, bedeninin biçiminin bozulmaması için çocuklarını emzirmezken Zahrebelniy'de tüm çocuklarını kendisi emzirir, onları birbirinden ayırmaz ve büyük bir sevgiyle büyütür.

Zahrebelniy'in romanında, sarayda padişah anası Hafsa Sultan'ın başını çektiği Hürrem karşıtı bir cephe oluşmuştur. Hafsa Sultan, Kırım'daki yeğenlerine mektup yazarak Tatarların Hürrem'in ülkesine saldırmalarını sağlamaktadır. Padişahın zehirlenmekte, saray için hastalıklı kuşaklar yetiştirilmekte olduğu söylentisi yayılmaktadır.

Falconer'de vezir İbrahim sultanın ve devletin geleceği için iyi niyetle çaba gösteren ve Hürrem'in oyunlarıyla tuzağa düşürülüp haksız yere boğdurulan bir insan iken Zahrebelniy'de sürekli kendi cebini düşünen, iktidar heveslisi bir karakter olarak anlatılmıştır. Hürrem, sultanı İbrahim konusunda uyarmaya çalışmışsa da uzun süre bunu başaramamıştır. Ancak çok sonraları, İbrahim'in kendisini padişah ayarında, hatta ondan daha yukarıda görmeye başlaması, kendi kaftanının padişahinkinden daha değerli olduğunu söylemesi, ona "Türk sen de" (Zahrebelniy, s. 396) gibi hakaretlerde bulunması gibi olaylar sonucu Süleyman gerçeği

görür ve onu dilsizlere öldürtür. Zahrebelniy'in İbrahim karşısında Hürrem'i haklı göstermeye çalışması, benzer şekilde inandırıcılıktan uzak öğelere dayandırılmaya çalışılmakta, yazarın Hürrem'i olumlama yönünde çaba gösterdiği sezilmektedir. İbrahim, çıkarıcılığı ve pervasızlığı, elçileri öldürtüp padişaha ve annesine getirilen armağanlara el koymaya kadar vardırırıştır. Benzer bir tutum Hürrem'in kendi çocuklarının iktidarı uğruna karşı olduğu sultanın diğer eşinden olma şehzade Mustafa'yla ilgili anlatılarda da öne çıkmaktadır. Şehzade Mustafa, kendisini tahtın kaçınılmaz sahibi olarak görmüş, sancak beylerine mektuplar yazmaya, padişaha karşı bir komplo hazırlamaya başlamıştır. Oysa ki, tarihi kaynaklarda şehzade Mustafa'nın yeniçeri ve halk tarafından çok sevilen, dürüst, iyi yetişmiş bir şehzade olduğu bildirilmektedir. Falconar hikâyesindeki anlatı da bu gerçeğe daha yakındır.

Zahrebelniy'in romanı bir yandan vatandaşı sayılabilecek bir insanı iktidar mücadelesinde ve sonrasında haklı bulmaya çalışırken zaman zaman diğer kahramanlar aracılığıyla dile gelen Hürrem eleştirilerinin de metinde yer aldığını görebilmek olasıdır. Genel anlatıcı da kimi zaman bu eleştirilere katılmakta, Hürrem'in giderek inatçı, rahatına düşkün, kaprisli bir insan olduğundan söz edilmektedir (Zahrebelniy, s. 281).

Zahrebelniy tüm kahraman ve karakterlerini kendi içsellikleri ile, yazarından bağımsız, özgür birer varlıkmişçasına kurmaya, onları kendi içsellikleri içerisinde sunmaya özen göstermiştir denilebilir...

Zahrebelniy romanının bitişinde, Hürrem'in sultanı kimi zaman sevmiş olsa da, Falconer'de olduğu gibi Hürrem'in ömür boyu padişahıtan nefret etmiş olduğu itirafı yer alır.

Zahrebelniy romanında da, Beyazıt Osmanlı tahtı için en uygun şehzadedir; ayrıca padişah olması durumunda ağbisi Selim'in yaşamına kastetmeyeceği bilinebilmektedir. Hürrem hem tahta en uygun aday olduğu için, hem de diğer adayın, Selim'in ölümüne engel olabilmek için Beyazıt'ın sultan olabilmesi için uğraşır. Sadrazam Ahmet'le bu amacı doğrultusunda işbirliğine girer. Sarayda kurulan bu bağlaşıklığın sultana karşı bir komplo olarak değerlendirilmesi ile Beyazıt ve sadrazam gözden düşer.

Amasya'ya bey olarak atanan Beyazıt ile iktidara en yakın şehzadenin geleneksel olarak bey olduğu Manisa'nın beyi olan Selim'in güçleri Konya'da karşı karşıya gelirler. Beyazıt'ın arkasında sayıları yüz bini bulan Yörük ordusu vardır. Kanuni'nin isteğiyle Selim'in yanında bulunan vezir Sokollu'nun topları savaşa katılınca Beyazıt yenilir ve sonunda Şah Tahmasp'a sığınır. Sultan'ın isteğiyle İran'da Tahmasp tarafından öldürülür. Bu son, her iki roman

tarafından da paylaşılmıştır. Öncesindeki olaylarda ise büyük karşıtlıklar gözlenir. Hürrem'in salt Osmanlı'nın yıkılması için tüm çabasını Selim'in iktidarı için harcamış olduğu, bu uğurda sultanın kendi öz çocuğunu bile İbrahim'inmiş gibi gösterdiği Falconer romanı inandırıcılıktan da tarihi gerçeklikten de oldukça uzaktır.

Bu karşılaştırmadan ve değerlendirmeden sonra, "İki Hürrem Sultan romanı bir Hürrem Sultan tarihi eder mi?" sorusunun yanıtını aramaya çıkabiliriz. Falconer'in Bir Hürrem Masalı adlı romanı, ne yazık ki, yanıltıcı, öznel ve tarihsel sorumluluktan uzak Şarkiyatçı bir yapıttır; tarihsel bilgi için yararlanılabilecek bir kaynak olmaktan çok uzaktır. Tarihe ilişkin nesnel bilgilere ulaşılabilme için belirli ölçüde kullanabileceğimiz tek kaynak olarak geriye Zahrebelniy romanı kalmaktadır. Bir edebiyat yapıtının tek başına bir tarih belgesi olarak ele alınabilmesi ise onun kendi karakteri ile çelişkili bir durum yaratacaktır! Ayrıca, ampirik bir bilim olma çabasında, somut olayların nesnel temellerini araştırmakla görevli, fail hakkında bir yargıda bulunmamaya çalışmaması gereken tarih karşısında, çoğunlukla Hürrem Sultan aklamaları temasının ağır bastığı bir romanı tek başına yaşanıp bitmiş olguların tanığı tutmak da onaylanabilir bir tutum olmasa gerek...

Kaynakça:

Bir Hürrem Masalı, Colin Falconer, Çeviren Solmaz Kâmuran, İnkilâp Yayınları, 7. Baskı

Hürrem Sultan, Pavlo Arhipoviç Zahrebelniy, Çeviren Ömer Dermenci, Ufuk Kitap, 1. Baskı, Mart 2006

F. Moretti, Mucizevi Göstergeler, Çeviren Zeynep Altok, Metis Eleştiri, İlk Basım Aralık 2005, s. 18)

Jale Parla, Efendilik, Şarkiyatçılık, Kölelik, İletişim Yayınları, 2. Baskı, 2002

Edward W. Said, Şarkiyatçılık, Çeviren Berna Ünler, Metis Yayınları, Dördüncü Basım, Mayıs 2004,

Sözcükler Dergisi, Temmuz Ağustos 2006, Romana Övgü başlıklı yazı

alperakcam@gmail.com, alacam@yahoo.com